

DEN KLIMAVENNLIGE HAVE

HVORDAN KOMMER DU I GANG?

Klimacafe

M. Nanna Loumand

Agenda

- Hvem er Nanna
- Hvorfor klimavenlig?
- Kort om biodiversitet
- Dyrkningsmetoder
- Praktisk etablering og dyrkning
- Andre tiltag i haven
- Litterær anbefalinger

Hvem er Nanna Loumand...

ERHVERVSAKADEMI AARHUS

 MOLS CONSULTING
plan, byg, natur & miljørådgivning

Spørgsmål: Hvor stor er din have?

- Mindre end 100m²
- Mellem 100-500m²
- Mellem 500-1500m²
- Mellem 1500-5000m²
- Mere end 5000m²
- Jeg har en altan eller lignende.

Hvorfor en klimavenlig have?

- Konsekvenserne af klima krisen – vi må sætte ind alle steder også i haven

Fotos: pixabay

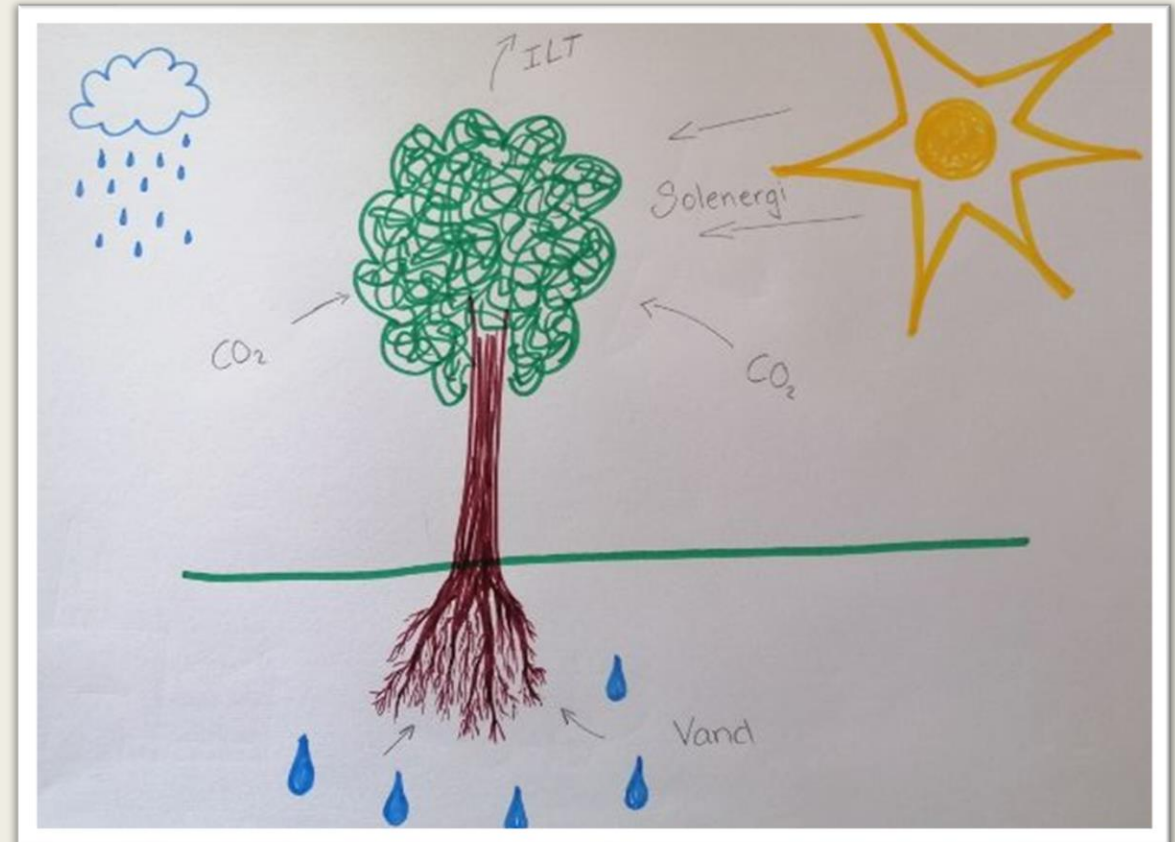
CO₂ i din have

Planterne bidrager til klimaindsatsen ved at optage CO₂, lagre kulstoffet og frigiver ilt til atmosfæren gennem fotosyntesen.

CO₂ udledning

Fotosyntese

Trusler mod biodiversiteten

Hvem kan du møde i din have?

Fotos: Pixabay

Spørgsmål: Vil du dyrke spiselige planter i din have?

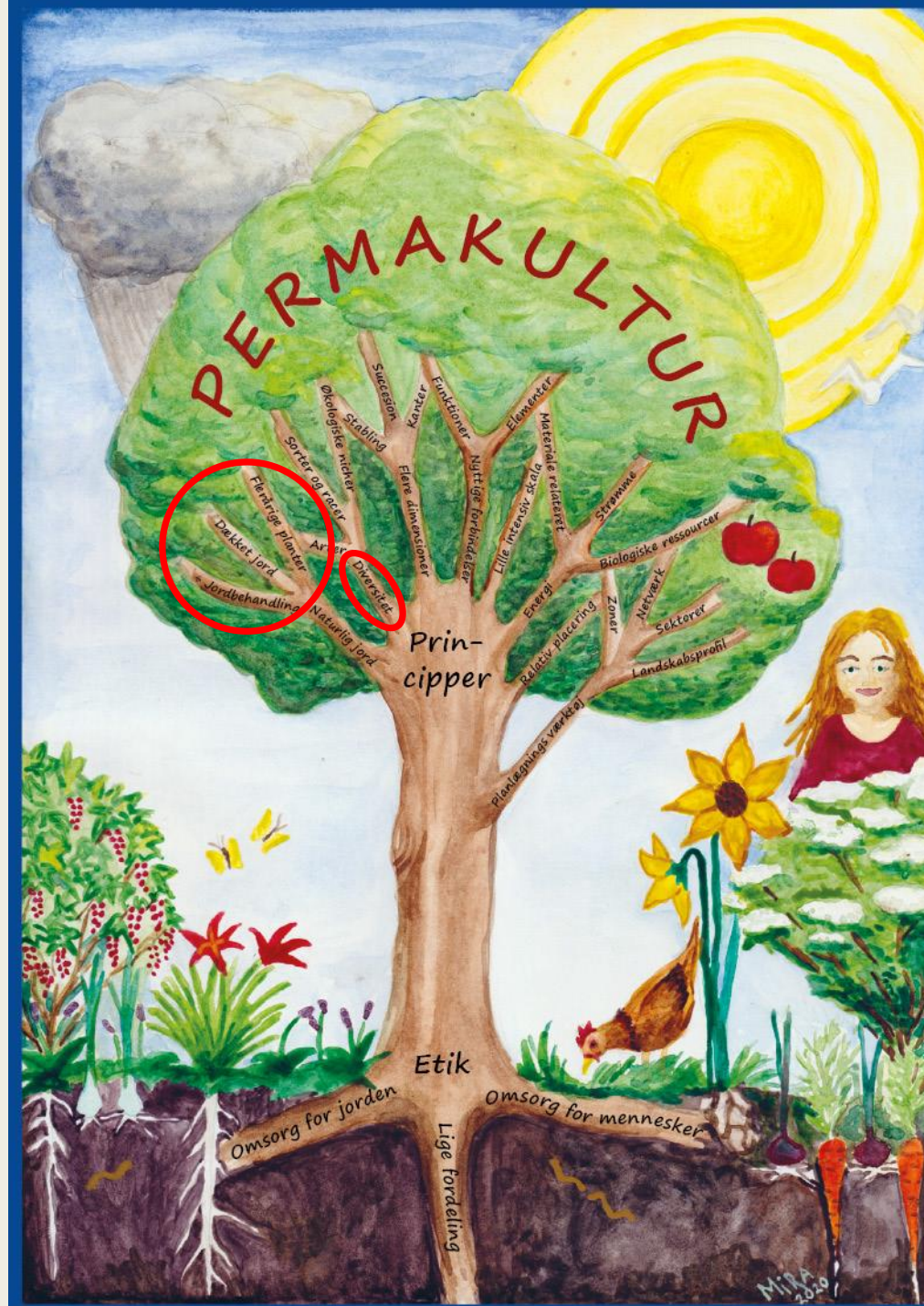
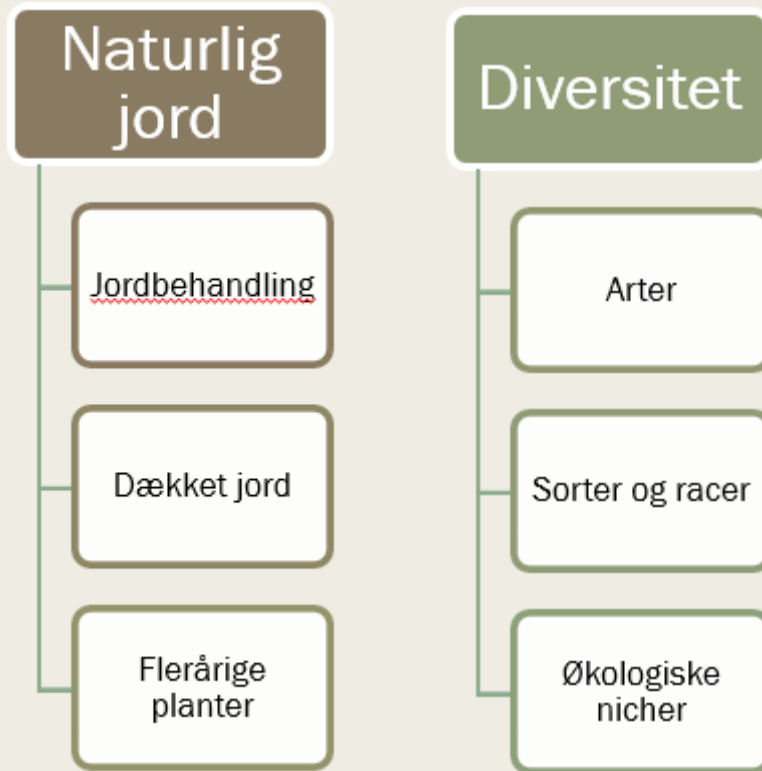
Klimavenlige dyrkningsmetoder i haven

- Den spiselige have

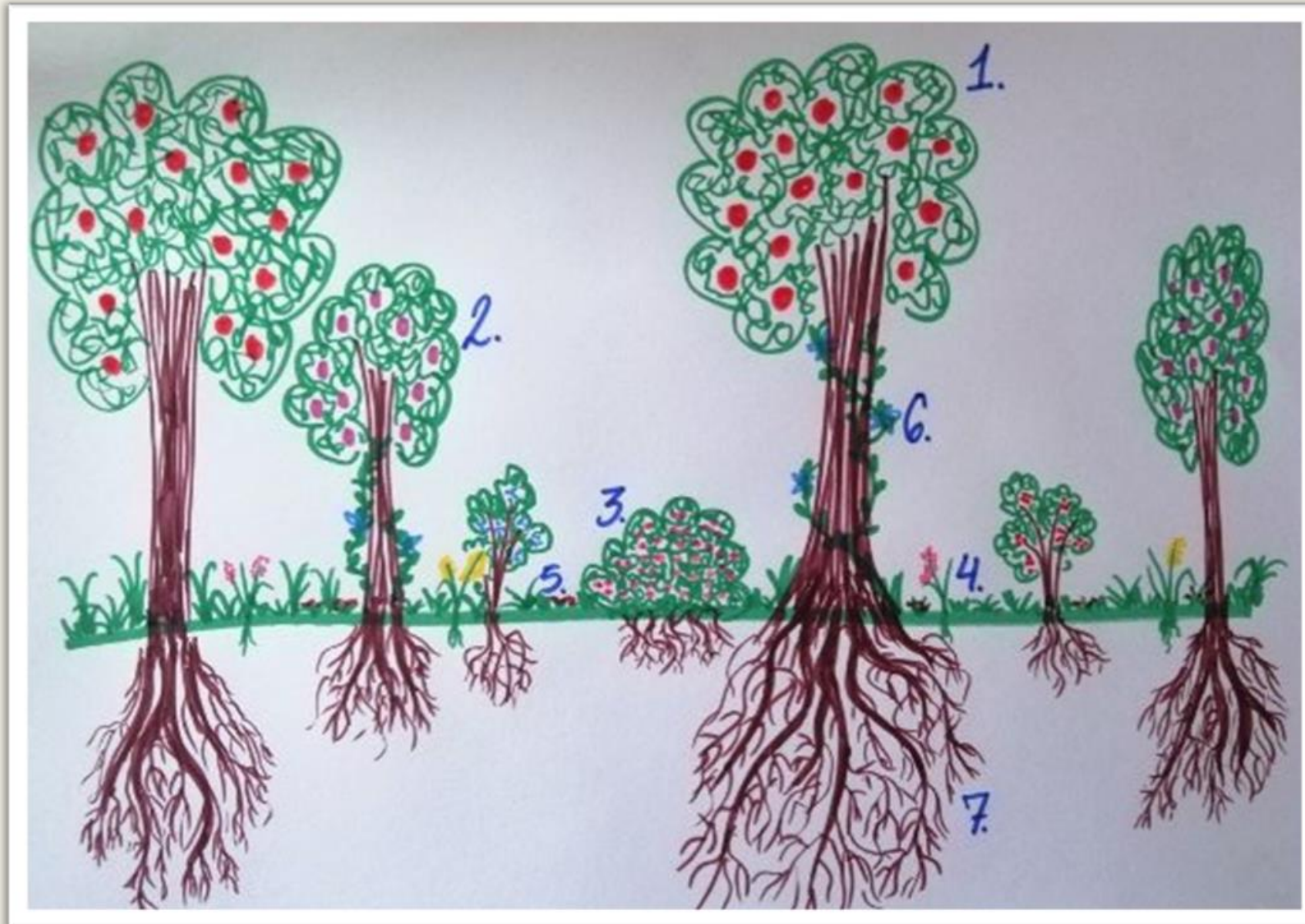
- Permakultur
- Skovhaver

Permakultur principper

- et klimavenligt udpluk

Skovhave principper – de 7 lag

1. Kronedækket
2. Sub kronedækket
3. Buske
4. Urter
5. Bunddække
6. Klatreplanter
7. Rodnet

Skovhave principper

Øverste

- Ask
- Æbler
- Mirabel
- Kirsebær
- Hassel
- Rødel
- Valnød
- Blomme
- Pære

Mellemste

- Solbær
- Ribs
- Hindbær
- Brombær
- Stikkelsbær
- Syren
- Mispel
- Slåen
- Havtorn
- Hyld

Nederste

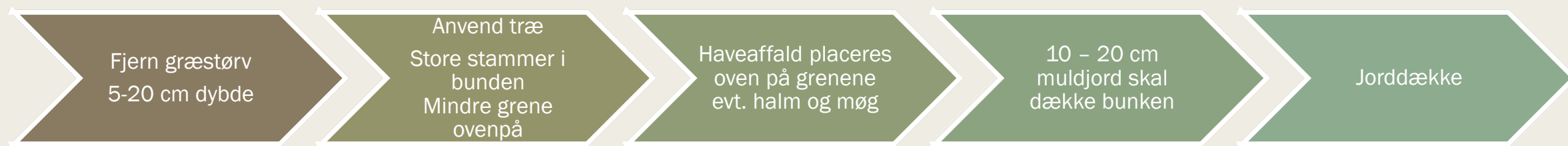
- Skovjordsbær
- Blåbær
- Rabarber
- Ramsløg
- Skovmærke
- Hasselurt
- Anemoner
- Liljekonval
- Mangeløv
- Engelsød

Etablering af gravefrie bede

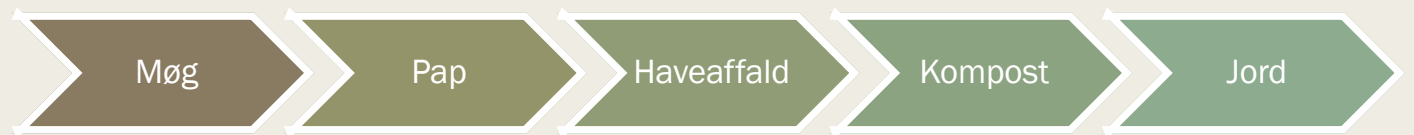

Etablering af gravefrie hugelbede

ENÅRIGE DYRKNING

Fremtidigt vedligehold: Tilføre organisk materiale og kompost

Enårige grøntsager

Enårige grøntsager

Kartofler, rødbede, pastinak, gulerod, squash, græskar, ærter, bønner, tomater, mm.

Efterafgrøder

Rucola

Ærteskud

Salat

Radiser

Jorrdække

- Halm
- Tang
- Græsafklip
- Løvfald

Bunddækkeplanter

- Døvnælde
- Alm. Guldnælde
- Korsknep
- Kulsukker
- Skvalderkål
- Sibirisk portulak

- Holder på fugten
- Forhindrer spiring af ukrudt
- Madpakke til jordens organismer

Flerårige, spiselige og biodiversitetsvenlige

Flerårig grønkål
Havesyre
Spinatsyre
Jordskokker
Rabarber
Hosta
Bronzefennikel
Katost

Positive effekter:

- Binder CO₂ i plantematerialet og i jorden
- Man sparer brændstof ved at spise lokalproduceret (egen have)
- Ved flerårig dyrkning mindskes jordbearbejdning
- Når planterne blomstre gavner det biodiversiteten
- Lang høstsæson

Flerårigt urtebed

- Timian
- Citronmelisse
- Anis Isop
- Lavendel
- Purpur solhat
- Salvie
- Mynte
- Merian (oregano)

Drop spagnum, bevar naturen og hold på CO²

Tørlagt højmose frigiver ca. 27 ton CO₂ pr. ha pr. år

Skov opsamler ca. 14-18 ton CO₂ pr. ha pr. år

Genanvendelse af haveaffaldet i din have

Positive effekter:

- Binder CO₂ i plantematerialet
- Kvasbunker og hegn skaber levesteder for insekter, pattedyr, fugle og krybdyr
- Kvashegn kan skabe rum i haven
- Løvfald, græsafklip og mindre kviste kan fungere som bunddække
- Affaldet vil langsomt blive omsat til god og brugbar jord
- Store stubbe og træstammer kan skabe levesteder for fx insekter, fugle, snegle mm.
- Ved større træfældninger kan træet anvendes til bebyggelse o.l.
- Man sparer brændstof ved at undgå turen til genbrugspladsen

Dagpåfugleøje

Foto: Pixabay

Admiral

Foto: Pixabay

Foto: Irene Svanborg Møller

Foto: Peter Thisted

Foto: Helene Schødt Hansen

Spørgsmål: Hvad har du i din have?

- Vand og/eller sten
- Nektarkilder
- Træer og/eller buske
- Spiselige planter
- Kvas
- Det er bare en stor græsplæne

Etableringen af kvashegnet

- Klatreplanter
 - Tallerkensmækker
 - Kaprifolie
 - Skovranke
 - Efeu
 - Bønner
 - Squash
 - Ærter

Foto: Karna Maj

Find lokationen
Har dit kvashegn flere
formål?

Bank pæle i jorden
Til småt kvas: pinde (5-7cm) bankes i jorden
Til stort kvas: solide pæle (12-15cm), graves
60-70cm i jorden
Ca. 1 m mellem pælene.
Bredden 60-80cm
Højde 1-1,2 m

Hent dit kvas
og eventuelt
naboens

Byg det stabilt
De store grene yderst langs
stolperne og mindre kvas i
midten

Fyld op løbende
Et kvashegn synker ca.
20-30 centimeter pr. år

Dekorér
Plant enten 1 årige eller
flerårige klatreplanter
på hegnet

Andre gode tiltag

Brug dit
regnvand

Skab rum

Lav
varmepletter

Få det til at
blomstre

Elsk dit
ukrudt

Bevar din
have

Sørg for
vand

Undgå gift

Skab din
drømmehave og
del den med
andre

De 5 hurtige

For klimaet og biodiversiteten

- Mange og forskellige planter
- Genbrug dit haveaffald
- Dyrk spiselige elementer
- Hjælp bestøverne
- Anvend de lokale ressourcer

Litteratur

Til den hyggelige stund

TIL NØRDEN

Den mangfoldige have

Brugbare links

- Mere viden om permakultur: <http://permakultur-danmark.dk/da/>
- Mere viden om skovhaver: <https://www.skovhaver.dk/>
- Giftfri have: <https://www.giftfri-have.dk/>
- Mere viden om flerårige grøntsagsfrø: <https://permakulturhaven.dk/plantesortimentet>
- Mere viden om flerårige blomsterfrø: <https://spiroggro.dk/>